

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistallenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Saarinen, S. (2022) Generalistien ja spesialistien urapolkuja: esimerkkeinä TAMKin tradenomit ja rakennustekniikan insinöörit. TAMKjournal.

URL: <https://sites.tuni.fi/tamk-julkaisut/tamkjournal/generalistien-ja-spesialistien-urapolkuja-esimerkkeina-tamkin-tradenomit-ja-rakennustekniikan-insinoorit-susanna-saarinen/>

Generalistien ja specialistien urapolkuja: esimerkkeinä TAMKin tradenomit ja rakennustekniikan insinöörit | Susanna Saarinen

4.2.2022

Miten generalistisen koulutuksen saaneet tradenomit ja toisaalta spesifimpään ammattiin valmistuneet rakennustekniikan insinöörit löytävät paikkansa työelämässä? Tässä artikkelissa tarkastellaan näiden Tampereen ammattikorkeakoulusta valmistuneiden ryhmien työllisyystilannetta, tyytyväisyyttä työuraan ja työtehtävien laatua. Valtakunnallinen uraseurantakysely antaa tietoa alumniensa urakehityksestä valmistumisen jälkeiseltä viiden vuoden ajanjaksolta.

Tutkintokoulutus ammattikorkeakoulussa on usein tiettyyn, spesifiin ammattiin valmistavaa, mikä käy ilmi jo korkeakoulun etuliitteestä. Harvinaisempia ovat ns. generalistitutkinnot, joita löytyy enemmän yliopistoista, erityisesti humanistisilta ja yhteiskuntatieteellisiltä aloilta. Generalistilla tarkoitetaan sellaiselta alalta valmistunutta korkeakoulutettua, jonka koulutus ei anna tiettyä ammattipätevyyttä, vaan tarjoaa enemmänkin yleisiä valmiuksia työelämään (esim. Haapakorpi 2000; Rouhelo 2009). Varsinkin uransa alkuvaiheessa

generalisti voi itsekin joutua jonkin verran pohtimaan omaa osaamistaan ja sen sanoittamista potentiaalisille työnantajille. Uranäkymät eivät ole yhtä suoraviivaisia kuin spesifiin ammattiin valmistuvilla, minkä voi nähdä sekä haasteena että mahdollisuutena. Epsteinin (2019) mukaan generalistit ovat siilot ylittäviä moniosaajia, joille suurtenkaan kokonaisuuksien hahmottaminen tai kriittinen ajattelu ei tuota vaikeuksia. Yhteiskunnan ja työelämän jatkuva muutos sekä alati monimutkaistuva maailma takaavat sen, että kummankin tyyppisille osaajille löytyy käyttöä. Parhaassa tapauksessa toisiaan täydentäen.

Generalisti käsitteenä on monitulkintainen, ja jako generalisteihin ja spesialisteihin todellisessa työelämässä on hieman keinotekoinen. Jako tarjoaa kuitenkin käyttökelpoisen ja mielenkiintoisen viitekehysten ammattikorkeakoulusta valmistuneiden työurien vertailuun. Tässä artikkelissa Tampereen ammattikorkeakoulusta valmistuneet tradenomit (AMK) edustavat generalisteja ja rakennustekniikan insinöörit (AMK) spesialisteja, joilla on spesifimpää, tiettyyn ammattiin tai profession liittyvää osaamista. Miten näiden ryhmien alkuvaiheen työurat eroavat toisistaan – vai eroavatko? Aineistona on käytetty ammattikorkeakoulujen valtakunnallista uraseurantakyselyä viisi vuotta aiemmin valmistuneille. Kysely toteutetaan vuosittain, ja viimeisimpään (2021) kyselyyn vastasi TAMKista yli tuhat alumnia, mikä tarkoittaa noin 57 % kaikista vuonna 2016 tutkintonsa suorittaneista. Tradenomeista kyselyyn vastasi 54 % (n=140) ja rakennustekniikan insinööreistä jopa 67 % (n= 106).

Rakennusinsinöörit aloittavat työuransa vakituisissa työsuhteissa, tradenomien tilanteet vaihtelevat

Kyselyn tulosten mukaan rakennustekniikan insinööriksi valmistuminen takaa lähes varman työllistymisen. Vastaajista 75 % oli jo valmistumishetkellä vakituisessa ja 13 % määräaikaisessa kokopäivätyössä. Viiden vuoden kuluttua valmistumisesta vakituisessa työssä oli 89 % ja yrittäjinä tai ammatinharjoittajina 6 % vastaajista. Tradenomienkaan tilanne työmarkkinoilla ei näytä huonolta, vaikkakin vastaajien tilanteet olivat moninaisempia: koulutuksen jälkeisen työuran joutuu vähän useammin aloittamaan työnhaualla (14 %), määräaikaisella (27 %) tai osa-aikaisella (10 %) työsuhteella. Viiden vuoden päästä valmistumisesta 74 % tradenomivastaajista oli vakituisessa kokopäivätyössä, 5 % yrittäjänä ja 4 % määräaikaisessa kokopäivätyössä. Lisäksi 9 % oli perhevapailla ja 5 % päätoimisina opiskelijoina. (Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen n.d.)

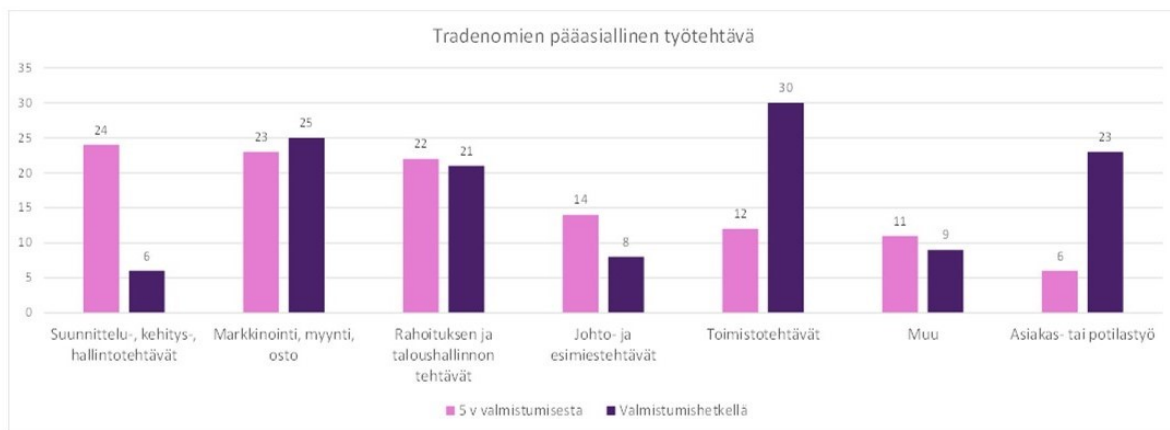
Rakennustekniikan insinööriksi valmistuminen takaa lähes varman työllistymisen eikä tradenomienkaan tilanne näytä huonolta.

Tutkinnon jälkeistä kouluttautumista onkin mielenkiintoista tarkastella lisää. Tradenomivastaajista noin 65 % kertoi osallistuneensa johonkin koulutukseen tutkinnon suorittamisen jälkeen, rakennustekniikan insinööreistä 60 %. Ylivoimaisesti suurin motivaatio molemmilla ryhmillä oli ammattitaidon kehittäminen tai uralla eteneminen, mutta tradenomeista 8 % kertoi motivaatiokseen myös alan tai ammatin vaihtamisen. Työllistymisvaikeudet lisäkouluttautumisen motivaationa eivät tulleet esiin kummassakaan ryhmässä. (Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen n.d.)

Tyytyväisyys työuraan ja tehtävien laatu

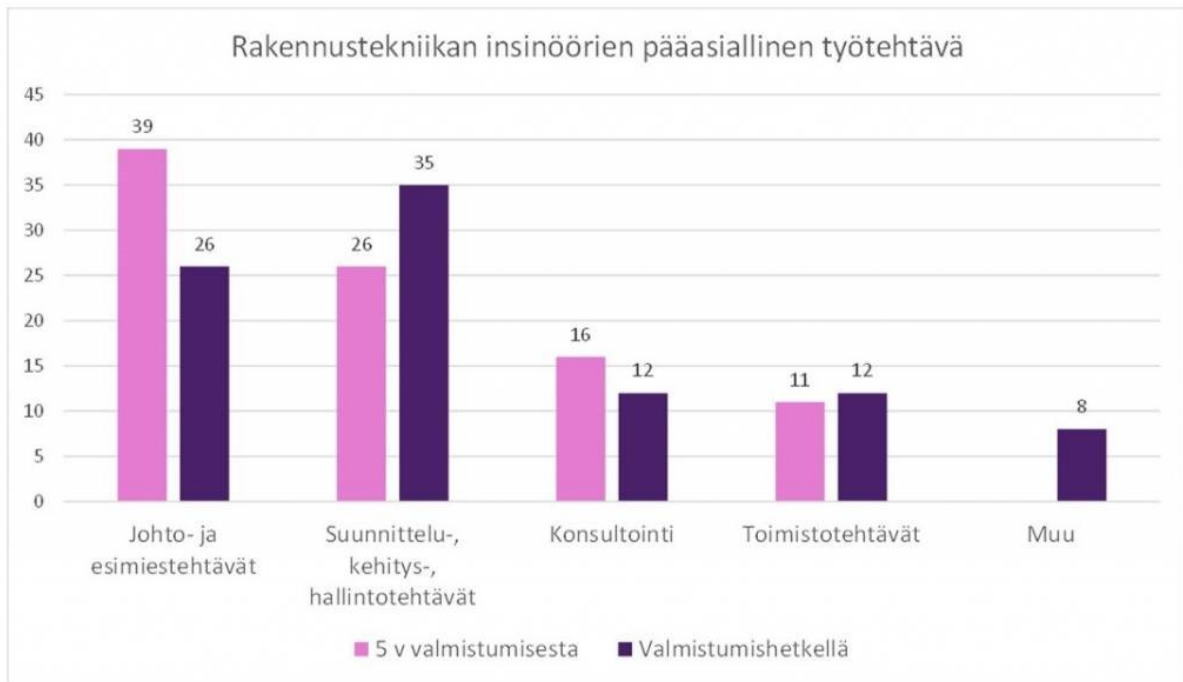
Työmarkkinatilannetta kuvaava määre ei kerro vielä kovinkaan paljon työtehtävien laadusta. Yksi olennainen kysymys lienee se, liittyvätkö työtehtävät ylipäättään suoritettuun tutkintoon. Kaikista vuonna 2021 kyselyyn vastanneista ammattikorkeakoulualumneista 79 % työskenteli edelleen tutkintoaan vastaavalla alalla (vastaajien oma arvio). TAMKin tradenomeilla vastaava osuus oli 80 % ja rakennustekniikan insinööreillä jopa 95 %. Alalla pysyneet olivat tyytyväisempiä tähänastiseen työuraansa kuin alan vaihtajat, mikä ei liene kovin yllättävää. Vuonna 2021 rakennustekniikan insinööreistä 96 % oli vähintään melko tyytyväisiä työuraansa, tradenomeista 80 %. Edelliseen vuoteen verrattuna ryhmien välinen ero on kasvanut: vuonna 2020 tyytyväisten osuus oli rakennustekniikan insinööreillä 89 % ja tradenomeilla 84 %. (Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen n.d.)

Työtehtävien osalta varsin moni tradenomi (17 %) aloitti työuransa toimisto- tai asiakastyössä (kuva 1). Työuran edetessä toimisto- ja asiakastyötä tekevien osuus väheni huomattavasti, kun taas suunnittelu-, kehitys- ja hallintotehtäviä tekevien määrä vastaavasti kasvoi. Johto- ja esihenkilötehtävissä työskenteli työuran alussa 6 % vastaajista, viiden vuoden päästä 11 %. Markkinoinnin ja myynnin sekä rahoituksen ja taloushallinnon tehtävissä työskenneltiin lähes yhtä paljon sekä valmistumis- että kyselyhetkellä.

Kuva 1 TAMKista 2016 valmistuneiden tradenomien (AMK) pääasiallinen työtehtävä a) kyselyhetkellä viisi vuotta valmistumishetkestä sekä b) ensimmäisessä työssä valmistumisen jälkeen. Mukana yli viiden vastaajan kategoriat. (Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen n.d.)

Myös rakennustekniikan insinööreillä tehtävät muuttuivat jonkin verran työuran alkuvuosina (kuva 2), mutta heillä suurin siirtymä näyttäisi olleen suunnittelutehtävistä johto- ja esihenkilötehtäviin. Huomattavaa on myös, että johto- ja esihenkilötehtävissä työskentelevien osuus oli rakennustekniikan insinööreillä varsin suuri jo heti ensimmäisessä työssä valmistumisen jälkeen (26 %). (Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen n.d.) Tyypillisiä nimikkeitä olivat mm. projektipäällikkö, työmaapäällikkö, työnjohtaja, projektijohtaja ja projekti-insinööri.

Kuva 2 TAMKista 2016 valmistuneiden rakennustekniikan insinöörien (AMK) pääasiallinen työtehtävä a) kyselyhetkellä viisi vuotta valmistumishetkestä sekä b) ensimmäisessä työssä valmistumisen jälkeen. Mukana yli viiden vastaajan kategoriat. (Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen n.d.)

Tarkasteltaessa työtehtäviä vähän pidemmällä aikasarjalla on huomattava, että etenkin tradenomeilla eri vuosina valmistuneiden tehtävien painotukset viisi vuotta valmistumisen jälkeen voivat olla hyvinkin erilaisia. Viimeisin kyselyvuosi näyttyy erityisen poikkeavana. Sekä suunnittelu-, kehitys- ja hallintotehtäviä että markkinointi- ja myyntitehtäviä tekevien vastaajien osuus oli vuonna 2021 melkein 10 prosenttiyksikköä suurempi kuin aiempina vuosina. Johto- ja esihenkilötehtävissä, mutta myös toimisto- ja asiakaspalvelutehtävissä taas oli viimeisimmän vuoden vastaajista pienempi osuus kuin aiempien vuosien vastaajista. Rakennustekniikan insinööreillä vuosittaista vaihtelua tehtävien laadussa oli kaikkiaan vähemmän, mutta siinä ryhmässä johto- ja esihenkilötehtävien osuus näyttäisi kasvaneen tasaisesti neljän vuoden ajan. Vuonna 2018 kyselyyn vastanneista (2013 valmistuneet) 24 % työskenteli näissä tehtävissä, vuonna 2021 (2016 valmistuneet) jo 38 %. (Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen n.d.)

Edellä mainitut työtehtäväkategoriat ovat melko karkeita, tehtävien sisällön suhteen lähinnä suuntaa-antavia. Esimerkiksi suunnittelu-, kehitys- ja hallintotehtävät voivat olla luonteeltaan joko geneeristä tai hyvinkin spesifiä osaamista edellyttävää. Näiden tulosten perusteella vaikuttaisi kuitenkin – ehkä hieman yllättäenkin – siltä, että spesialisti etenee urallaan tyypillisemmin perinteisen hierarkian mukaisesti työntekijästä johtotehtäviin. Generalisti taas voi laajentaa asiantuntijuuttaan, vaikka ura ei välttämättä ole aina hierarkiassa etenevä. Työtehtävät voivat olla vaativia, mutta niihin ei sisälly esimiestyön tuomaa vastuuta.

Mikä lopulta määrittää työuran?

Valtakunnallisen uraseurantakyselyn vastausprosentit ovat nykyisellään varsin hyviä, mikä tukee kyselytulosten tilastollista luotettavuutta. On kuitenkin mahdollista, että vastaajajoukossa tapahtuu jonkin verran valikoitumista. Esimerkiksi hyvin urallaan menestyneet saattavat vastata kyselyyn aktiivisemmin kuin heikommin menestyneet tai työttömyyttä kohdanneet. Lisäksi viisi vuotta valmistumisesta on melko lyhyt aika työuran tarkasteluun, ja olisikin mielenkiintoista toistaa asetelma vaikka 10–15 vuoden kuluttua.

Tässä vertailussa rakennustekniikan insinöörin tutkinto edusti niin sanottua spesialistitutkintoa, tradenomi generalistia. Tuloksia ei tietenkään voi yleistää koskemaan laajemmin muita tutkintoja tai aloja, mutta ne tarjosivat mielenkiintoisen läpileikkauksen näiden kahden, varsin erilaisen tutkinnon suorittaneiden alkuvaiheen työuriin. Kummankaan ryhmän työmarkkinatilanteita tai työurien etenemistä ei kyselytulosten perusteella voi pitää huonona. Rakennustekniikan insinöörin tutkinto näyttäytyy kuitenkin poikkeuksellisen varmana työllistymisen vakuutena, kun taas osa tradenomeista joutuu valmistumisen jälkeen kohtaamaan ainakin hetkellisen työttömyyden tai tyytymään (oletettavasti) tutkintoaan vastaamattomiin tehtäviin.

Työtehtävien laatuun liittyvä vuosittainen vaihtelu antaa viitteitä siitä, että myös pitkittyneellä pandemiatilanteella saattaa olla vaikutusta tarjolla olevien työtehtävien luonteeseen, muita yhteiskunnallisia ja suhdanteisiin liittyviä vaikutuksia unohtamatta. Rakennusalalla näyttäisi parhaillaan olevan työnhakijan markkinat, mutta historia osoittaa, että tilanteet voivat muuttua nopeastikin. Lisäksi työllistymiseen ja työuraan vaikuttaa toki moni muukin asia kuin suoritettu tutkinto. Oman alan ja opiskelupaikan valinnassa työllisyysnäkyviä olennaisempia asioita lienevätkin omat kiinnostuksen kohteet, taipumukset ja persoonallisuuden piirteet. Alan vaihtokaan ei aina tarkoita sitä, että aiempi kouluttautuminen olisi ollut turhaa. Se voi olla osa normaalia elämänkulkua, jossa kiinnostuksen kohteet muuttuvat tai itsetuntemus ja osaaminen kasvaa. Tulosten perusteella hyvän työuran voi luoda monenlaisista lähtökohdista.

Lähteet

Epstein, D. 2019. Range : How Generalists Triumph in a Specialized World. London: Macmillan.

Haapakorpi, A. 2000. Nörtti, pomo ja yleismiesjantunen – Akateemisten urat ja toimenkuvat. Lahti: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskuksen raportteja ja selvityksiä 33.

Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen. n.d. Ammattikorkeakoulujen uraseuranta (Visualisointi). Viitattu 10.1.2022. <https://vipunen.fi/fi-fi/amk/Sivut/Uraseuranta.aspx>.

Rouhelo, A. 2009. Akateemisten generalistien urapolut. Työelämän tutkimus 3/2009.

Kirjoittaja

Susanna Saarinen

Erikoissuunnittelija

Koulutuksen kehittämisspalvelut

TAMK

susanna.saarinen@tuni.fi

<https://orcid.org/0000-0002-0840-1963>

Kirjoittaja on ammattikorkeakoulujen valtakunnallisen uraseurantatyöryhmän jäsen.

Kuvituskuva: Jonne Renvall / Tampereen yliopisto